

ПРИЛОЖЕНИЕ
НА ПРИКАЗКОТЕРАПИЯТА
В ЛЮБОВНИТЕ ОТНОШЕНИЯ
В ПРИКАЗКАТА „ПЕПЕЛЯШКА“

Красимира Петрова*

APPLICATION
OF FAIRY TALE THERAPY
IN LOVE RELATIONSHIPS
IN THE CINDERELLA FAIRY TALE

DOI: 10.54664/ZUFF5466

Krasimira Petrova

Abstract: The purpose of this article is to analyze one of the most popular fairy tales — “Cinderella” (alternatively known as “The Little Glass Slipper”) — through some of the specific techniques of fairy tale therapy.

Keywords: family, love, choice, responsibility, fairy tale therapy.

Темата за семейните отношения не може да изгуби своята актуалност. Семейството продължава да бъде основна структурна единица в обществото, независимо от наличните вариации на новообразувания като еднополово, съжителство без брак, еднородителство, разширено семейство и т.н.

Класическият вариант на семейството са мъж, жена и дете /деца/. Тази форма на съвместно живеене е отразена в приказките, притчите, митовите. Затова и въпросът за нейното осъществяване, съществуване и развитие присъства от най-дълбока древност до настоящето.

---

* **Красимира Петрова** – професор, доктор на науките, преподавател в катедра „Психология“, Философски факултет, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“.

Целта на тази статия е да се направи анализ на една от най-популярните приказки през някои от специфичните техники на приказкотерапията – „Пепеляшка“ или „Малката стъклена пантофка“.

Създаването и поддържането на психологическия климат в семейството е трудна задача, тъй като изисква непрекъсната дисциплина, отговорност, саморефлексия и социална рефлексия. Благоприятният семеен климат означава доверие, приемане, компромиси, разбирателство, уважение, зачитане на личните граници, съобразяване с потребностите на другия, без да се загърбват собствените такива.

В съвременната психология съществуват множество терапевтични техники, които помагат на семейството да функционира успешно. Ние спираме вниманието си на приказкотерапията като един от не толкова популярните, но пък затова успешен модел за работа и засягаме една част от него, а именно създаването на сценарий и етапността на реализация на любовните и брачните взаимоотношения.

Метафорично можем да представим семейния живот като мотив на живота или сценарий, в който има първоначално двама актьори – мъж и жена. Сценариите най-общо могат да бъдат два – с положителна и с недотам положителна посока /изход/. Първият е среща, влюбване, препятствие, разрешаване на препятствието и брак. Този сценарий е по продължителен, по-труден, но по-предвидим и завършващ обикновено с преминаване от романтиката в ежедневието, което не е толкова красиво, но обикновено белязано от „заживели щастливо дълги години“. Тук се сблъскваме с илюзията – доколко животът е щастлив, какви са трудностите, през които преминава брака, поява на деца, внуци и т.н. Другият сценарий е трагичен – невъзможна любов, непреодолими препятствия, край, който бележи смъртта и на двамата герои – в литературата това са Ромео и Жулиета, в нашата литература пример затова са „Неразделни“ на П. Славейков, „Албена“ на Й. Йовков, „Крадецът на праскови“ на Ем. Станев, „Осъдени души“ на Д. Димов и т.н., макар и причините за неосъществената

любов да са същите. В народните приказки рядко имаме такъв сценарий, в авторизираните приказки обаче се срещаме с такъв. Подобен пример е „Малкият оловен войник“, „Малката русалка“ и др. Тази констатация навежда на мисълта, че в приказките по-важни конструкти са оптимизмът, вярата в доброто, в положителния изход и това е така, защото животът продължава и следва да продължи.

Освен сценариите в живота, еквивалент на индивидуалния път на развитие на човека, в реалността събитията в жизнения път на личността, на любовта, брака се отличават с етапно преминаване от един период в друг, понякога последователно, понякога с прескачане на фаза, скокообразно, неравно, непредсказуемо.

Познаването на сюжетите позволява на хората, на героите в приказкотерапевтичната работа позволява да се открият трудностите и пътищата за преодоляването им, за да се завърши сценарият, защото незавършеният сценарий води до нови проблематични и конфликтни ситуации.

Друг интересен похват в интерпретираната терапевтична работа са фазите, етапите, през които минават героите. Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева (Зинкевич-Евстигнеева, 2007: 43) използва асоциация с детската пирамида, за да надгради пръстените един върху друг /събитията/, а остта, върху която това се случва е основата на отношенията, стълбът на отношенията.

На първото ниво имаме изпитание на силата на любовта – това е двубой, от който имаме риск от усложняване и конфликти. Метафорично казано, актьорите „мерят“ своите чувства, преживявания като структура и като сила.

На второто ниво е налице докосване до тайната на другия – взаимно опознаване, което би следвало да разкрие същността на героите и да се достигне до приемане и доверие, защото ако има тайни между влюбените, това означава прикритост, излъгани надежди, съмнения, които биха разрушили любовта.

На трето ниво се сблъскваме с близостта, която в приказките не може да бъде представена като сексуалност, а като интимност и чувственост, реализираща се чрез съвместна дейност

между героите – песен, танц, съревнование в някаква дейност например „Ветрената мелница“ на Е. Пелин.

На четвърто равнище се появява сътворяването на нещо ново – съзидателното начало у всеки човек, у всяка връзка – появява на семейство, на дете, на нов дом и т.н.

Петото равнище е свързано с усъвършенстване на средата – съвместни усилия, асоциирани с трудността и дисциплината в брака – за да е успешен бракът следва да се полагат усилия.

Шестото равнище отразява грижата на героите един за друг. Тук любовта преминава в обич, в топлота, в умения за подкрепа и израстване в трудностите.

Последното равнище е духовното израстване на двойката, преминала през много страсти, прекеждия, красиви и трудни моменти, през кризи – индивидуални и семейни, през радости и разочарования, сплотени, единни, съзнаващи се като част от човечеството и от филогенетичния смисъл, който влагаме в съществуването си като личности.

Краят е предсказуем, но мъдър, някак тих и спокоен, превещаващ ново начало, което е оптимистично ориентирано.

Сценарият на „Пепеляшка“ е от типа на позитивното случване, макар че подзаглавието на творбата „Малката стъклена пантофка“ крие в себе си неизвестности, вътрешен страх от крах, тъй като стъклото е сравнително здрав, но чуплив материал, но неговата прозрачност свидетелства за откритост в човешките отношения между героите. Сюжетът показва еволюция в отношенията – виждане, привличане, танцуване, изгубване на пантофката, намиране, събдяване. Това не е мигновена любов, а любов от типа на израстване, развитие, градивност, социално узряване и готовност за продължително съжителстване. Простотата на сюжета е неговата сила – Пепеляшка живее в потисничество, равнозначно на насилие, принцът живее в охолство, но с тежки задължения – да създаде достойно семейство и да царува така, че да закрепят властта си и да помагат на обикновените хора, тоест, поставен е пред избор. Следват препятствия и за двамата герои,

като краят е щастлив – събират се и са закрепили любовта си, закалили са я в трудностите.

Етапите, през които преминават героите на приказката следват по-горе описаните:

Първият етап на изпитание на силата на любовта е поединчно представен и за двете страни, което задава усещане за вариативност на индивидуалното протичане на живота на всяка личност. Пепеляшка преминава през тежки житейски изпитания, които понася с достойнство и мъдрост, но има и опора в лицето на феята, която макар и фантазен образ, придобива реалистични очертания със силата на волята и мисълта. Принцът, от своя страна, има тежки отговорности към народа и затова трябва да следва преначертания път – да служи мъдро на народа си, като това включва и избор на достойна партньорка. Математично представено, двубоят между тях не е между героите, а със социалната среда, което се оказва и по-тежкото преживяване, което пък ги прави по-устойчиви. Има и състезателен момент – Пепеляшка се сравнява със сестрите си. Положителното е, че в средата и на двамата има резорианс-фактори – феята и доброто материално положение на принца.

Второто ниво на доверие и разкриване е на самият бал, разбран като сцена на срещата и продължение на двубоя. Принцът има задачата да разпознае достойната бъдеща принцеса измежду много други. Това наподобява „инсайт“ – да видиш и разкриеш предимствата на един човек в тълпата. А загубената пантофка е разкриване на „прозрачната“ същност на значимия друг. Пепеляшка не е принудена да избира, тя е в пасивната позиция да бъде избрана /или отхвърляна/, което се асоциира с приемащата фигура на жената, архетип на жената-момиче – склонна да разцъфти под грижите на другите или да угасне, ако не се полагат достатъчно грижи за нея. Тя е в изчакващата позиция – невинна, топла, мечтаеща, приемаща, но и много адаптивна.

Третото равнище на близост е балът. Пищно организиран, богато предразполагащ, с много възможности и много капани, но наситен с танц, който е символ на свобода, на открита сексу-

алност и близост, които макар и временен характер /всеки танц все някога свършва/, има силно значение за привличането между двама души. Оттук и необходимостта танцът да се повтори, да се затвърдят новопоявилите се усещания, да се провери тяхната същност и да се вземе решения за продължаването или прекратяването им. Ефектът на недовършеност е силен мотив за търсене на другия. Изгубената пантофка е знак, че от всяка връзка нещо остава и ако това се оцени като значимо, то става друг мотив за продължаване на процеса на търсене.

Четвъртото ниво е създаването на съюз и тук това ниво в приказката е последното и означава създаването на брак, на семейство. Краят му бележи изречението: *„Нагиздена така я отведи при младия принц. Той решил, че е още по-очарователна от преди и след няколко дни се оженили. Пепеляшка, която била не по-малко добра, отколкото красива, настанила двете си сестри в палата и още същия ден ги сгодила за знатни благородници от кралския двор.“* Самото отвеждане я поставя отново в пасивна позиция, но с оглед възрастовите и статусните ѝ характеристики подчиняемостта се възприема като заявка за компромисно поведение, така необходимо за бъдещ брачен съюз.

Шестото равнище е загатнато в грижата ѝ за сестрите ѝ – завежда ги в палата, въпреки че те са се държали подигравателно спрямо нея. Тук се откроява и една друга съществена характеристика на героинята – умението да прощава, за загърбва пренебрежителното отношение и да се извиси над желанието за мъст, което откроява и благородството като личностно качество, необходимо за една бъдеща принцеса – мъдра, разбираща, духовно чиста и емпатична. Тази загриженост се пренася имплицитно и към принца, и към народа – това е загатнато, имплицитно внушено.

Седмото равнище също не е развито докрай – похват, който често се използва от разказвачите, но то се разбира от предходните етапи, защото тези герои са преживели търсения, съмнения, откривателство, опознаване, душевни терзания и др., които ги поставят в позицията на духовно извисени хора, които напълно

осъзнават смисълът на човешкия живот, с отговорности, избори, любов, омраза. Екзистенциалните кризи са зад гърба им, но дори и да има нови, те са подготвени за тях.

Както е видно от приказката, двойките пропускат оили преминават по-бързо през част от стадияте. „Осъзнаването на тези пропуски с помощта на приказкотерапия позволява да се разбере върху какво трябва да се работи.“ (Анна С. 2009). Важно е да се осъзнаят пропуските, заплахите и да се премине към следващ етап успешно.

Добре е да се работи и по т.нар. „капани“ или заблуди, трудности, възможни дефицити в една връзка. В приказката това са следните: пасивността на Пепеляшка, зависимостта от средата, идеализацията на партньора, нуждата от „чудото“, залитане по статуса.

Пасивността на главната героиня е факт – торможена, потискана, нереагираща на несправедливостта. Това посочва личностна неспособност за справяне с трудностите и нуждата от външна намеса за осъществяването на плановете. Въпросът е тази пасивност да се осъзнае, да се преработи и да се осмисли необходимостта от решителност и противопоставяне на насилието, борба за самия себе си и нуждата да се усвои асертивното поведение като социално необходимо.

Зависимостта от средата е обвързана със залитането по статуса – принцът напълно съзнава своя статус, отговаря на социалните очаквания и изискванията към изпълняваната социална роля, но има опасност от въвлечане в ролята и забравяне за собствените потребности. Решението му на всяка цена да открие момичето със стъклената пантофка е решителен акт на приближаване към Аз-а, настойчивостта в търсенето е проява на постоянство и сила на чувствата, но и упоритост, която ако не е осъзната, може да бъде пагубна.

Нуждата от „чудото“ е присъща за хората илюзия, която е свързана с преживяването на преломни момента в живота на личността. Вярата в чудесата на живота са силен мотив за себе-реализация, но и опасност от екстернална нагласа към света – че

ще се намери фея, която да ни спаси, а не да се научим да търсим спасение в собствени ни сили.

Осъзнаването на символите в приказката е част от похватите, които подпомагат личностното израстване.

Пепеляшка е събирателен образ на потиснатия, но запазил себе си и доброто си отношение към света човек. От пепелта можем да излезем като феникс, но и можем да бъдем отвяти от грижите, трудното живеене, подчинението. Въпрос отново на избор е кой път ще поеме личността – на пречупване или на възкресение.

Феята, освен като заблуда, може да се възприеме и като ресурс, като възможност, като прозрение. Тя е потърсена, което означава, че Пепеляшка е склонна да търси подкрепа, което е важно социално умение. Феята е натоварена и с допълнителен символ – на вярата, надеждата, на доброто, на помощта, която идва по предназначение.

Мащехата и сестрите носят значение на трудностите, които съпътстват личността. Те са външно детерминирани и преодолими, ако личността се възползва от възможността да ги преодолее. Краят на приказката показва още нещо, свързано с тях – настаниването на сестрите в палата е символично напомняне за преживяното и поуките, които сме извлекли от него, както и приемането на тъмните страни от живота, за да се открият по-ясно светлината и доброто.

Пантофката е символ на идентичността на Пепеляшка. Тя е направена за нея и само на нея пасва. Пантофката е продължение на Пепеляшка, собственост, която не бива да се губи и трябва да се търси, за да направи личността цяла. Загубването на пантофката следствие от забравянето на поръчението на феята е урок за запазване на идентичността, за спазването на сроковете, за обещанието и за отговорността към самия себе си.

Балът е арената на живота, на която арена стъпват смелите, избрали да се докажат, да се представят в света на възрастните. Балът е близост между двама, скрит сексуален акт, манифестиран пред останалите, затвърждаване на връзката и социалното ѝ

оповестяване. Балът е съюзът, който е колкото интимен, толкова и социално демонстриран, затвърден от погледите на останалите и заявка за бъдещ семеен път.

Много значим символ е средата на нощта – от една страна, това е границата между Мене и Аз-ът, от друга – границата за света на възрастните, границата спрямо другите, от трета страна, задава реалността – край на илюзията, проветстване на ограниченията, които носи денят – трезва оценка на действителността и осветляване на тайнството.

Терапевтичният смисъл на приказката „Пепеляшка“ може да се търси в няколко направления: дали следва да сме пасивни в очакване на любовта или да се борим за нея; как да се защитим от посегателството спрямо нашата личност и да се научим да се ценим, уважаваме, да се оценяваме спрямо одстойнствата, които всеки човек притежава; дали да очакваме чудото, което ще ни спаси, помогне или да го търсим в себе си, защото феята живее във всеки един от нас, стига да я призовем; дали страданието, което понасяме ни извисява, развива, трансформира и прави по-чисти, по-смирени и следователно по-добри; как да разберем кой е истинският партньор и колко да се борим за него; съзнаваме ли размитите граници на Аз-а в реалността и най-вече – силата на благородството, което е по-ценно от красотата и от късмета да имаш безценна кръстница.

Едно от посланията на приказката за Пепеляшка е силата на осъзнаването, че любовта е дар, към който трябва да се подходи смело, отговорно и с нужната решителност.

БИБЛИОГРАФИЯ / REFERENCES

Анна С. Ф., (2009) Метод сказкотерапии в корекции супружеских отношений, <http://flogiston.ru/articles/therapy/skazkotherapy> // **Анна С. Ф.**, (2009) Metod skazkoterapii v korrektsii supruzheskih otnosheniy, <http://flogiston.ru/articles/therapy/skazkotherapy>

Зинкевич-Евстигнеева Т. Д., (2007) Он и Она: тайный шифр сказки отношений; Речь, Санкт-Петербург // **Zinkevich-Evstigneeva T. D.**, (2007) On i Ona: taunu shifr skazki otnosheniy; Rechy, Sankt-Peterburg.